

Zondag 7 juni 2026

Sacramentsdag

Opening

Met stille bewondering en verbazing heb ik woensdagmiddag genoten van de 5^e etappe in de Ronde v.Italië (de Giro) voor vrouwen. Het was een bergrit in de Dolomieten met schitterende tv-plaatjes. Maar het tempo dat de kopgroep, ondanks de 8-10% stijging, kilometerslang wist op te brengen, was verbazingwekkend! En onze Hollandse vrouwen, v.d.Breggen en Vollering, deden het fantastisch met uiteindelijk een 1^e en 2^e plaats.

Zou je mogen zeggen, dat wij iedere week ook met elkaar een etappe afleggen? Gelovig-onderweg-zijn is ook een lange koers met heel wisselende etappes, waarbij je onderweg stille momenten nodig hebt (op zondagmorgen) om op adem te komen, en om regelmatig “bij te tanken” met voedsel.

Het is vandaag Sacramentsdag. Vanaf 1264 is deze dag feestelijk door paus Urbanus IV ingesteld na een merkwaardige ontwikkeling:

- Tot ong. de 11e eeuw werd de kerkgemeenschap het Corpus Christi genoemd (Jezus Christus het hoofd, en wij de ledematen;cf. 1 Kor.12); en de Eucharistie als de symbolische werkelijkheid van Christus.
- Daarna is op één van de Middeleeuwse concilies dit beeld omgedraaid: de Eucharistie is het werkelijke lichaam van Christus (realis presentia) en de kerk is symbolisch het lichaam van Christus.
- Sinds het 2e Vaticaans Concilie (1962-1965) is de oorspronkelijke betekenis weer naar voren gekomen, maar wel de Eucharistie als "symbolische werkelijkheid" (zegt prof. Schillebeeckx) in Griekse betekenis, n.l."sunballein":samenvoeging van 2 werkelijkheden: het is brood (gebroken), maar.. als Realis Presentia van Christus' leven: "Dit is mijn lichaam,dit is mijn bloed..". "Blijft dit doen om Mij te gedenken..". Deze tekenen verwerkelijken dus, wat ze aanduiden: ze worden "sacrament (=heilig teken) van het geloof".

Op onze wekelijkse rustdag is dit dus een pleisterplaats van ontmoeting en ook een dag om proviand op te doen voor de verdere reis. Straks wil ik dan ook nader ingaan op het evangelie van Johannes,de mysticus.

Overweging

Ieder jaar is in Amsterdam de herdenking bij het Auschwitz-monument, waarbij bloemstukken gelegd worden ter nagedachtenis aan de omgekomen Joden e.a.; en als stil protest tegen het opkomend antisemitisme in onze dagen. Een teken van na de 2^e wereldoorlog, maar ook van vandaag: actueel voor de mensen van nu.

Woorden en gebaren kunnen dus zeggingskracht hebben; sommige zelfs heel veel: een ring, die door twee geliefden aan elkaars vinger geschoven worden, elkaar “om-ringen” als een teken van liefde en trouw; het maakt rond wat het betekent; of het stromend water bij de doop, om het mensenkind opnieuw geboren te laten worden uit water en Geest; evenals de zalving van de zintuigen bij het begin en bij het einde van ons leven. Tekenend, die alles zeggen, over wat we vieren (gedenken) en bedoelen.

Het evangelie van Johannes is ook een mozaïek van allerlei kleurige beeldspraak met diepere betekenis. Vandaag horen wij over brood en wijn, gebroken en gedeeld, met de woorden: “Dit is mijn lichaam, mijn leven en liefde voor jullie. Dit is mijn bloed, het teken van je-leven-geven tot de dood, en teken van nieuwe verbondenheid tussen God en mens.” Dit gebaar zegt alles over Jezus’ leven: wie Hij was en wat Hij voor ons heeft betekend. Zo heeft Hij zichzelf er helemaal in gelegd; niet op afstand zijn, maar verbonden met ons tot op de dag van vandaag, om ons bemoediging te geven, en ons de weg te wijzen.

Zo mag je de 7 “Ik ben”-woorden ook verstaan, waar de schrijver Johannes Jezus symbolisch in beeldspraak laat zeggen: “Ik ben de weg...; Ik ben de deur van de schapestal...; Ik ben de ware wijnstok...; enz. En vandaag;”Ik ben het brood des levens..”. Het is geen geloofsleer; het is geen titulatuur, maar allegorische, verhalende beschrijvingen over wie Jezus wil zijn in de visie van Johannes. Hij plaatst ze in het perspectief van Jezus’ leven en ze vertellen ons zo over de inhoud van Zijn leven.

(Binnen de Chaldeese kerk(sinds ong.200 n.Chr.), en in de Didache (=geloofsonderricht rond 150 n.Chr.):is ook een Eucharistisch gebed zonder de Instellingswoorden(!): het gehele Eucharistische gebed consacreert! Paus Johannes Paulus II heeft het nog eens goedgekeurd in 2005; en Max Thurian van Taizé (priester en sub-prior) schrijft er ook zo over.)

Voor de Joodse gemeenschap doet het brood ook direct denken aan de bevrijdingstocht uit Egypte: hoe God het Joodse volk heeft geholpen met Manna in de woestijn. Hun honger naar brood, hun smachten naar water, was een vraag om te overleven: het was “to be or not to be”. Uit de hemel komt dan manna vallen, zoals de witte broden uit Zweden ook uit de hemel kwamen vallen op het eind van de oorlog voor de hongerende bevolking van West-Nederland.

Manna, symbolisch ook bedoeld als het Woord van God, dat richting wijst aan de woestijngangers. "Thorah" (=wegwijzer) noemen zij deze onmisbare aanwijzingen uit de hemel. Van dit manna-brood moet je iedere dag een portie nemen voor wat je nodig hebt. De rest moet je delen met anderen, die ook honger hebben; dus recht doen aan de hulpbehoevenden onderweg. Als je deze brood-nodige regels niet tot je neemt en niet toepast, verhonger je zelf; en doe je jezelf en de ander tekort.

Als dit beeld door Johannes op Jezus wordt toegepast, betekent het dus ook veel meer dan enkel vulling van de maag; het is symbolisch bedoeld als het Woord van God, dat mens is geworden in Jezus van Nazareth; zo lezen we dit ook in het 1^e hoofdstuk, de proloog, van Johannes "Het Woord is vlees geworden en het heeft onder ons gewoond".

De schrijver herkent dit verhaal van vandaag ook aan het gebeuren dat plaats vond aan het meer van Galilea, waar een grote menigte van wel 5000 man om Hem heen aanwezig is. En weer is er brood, ruim genoeg voor iedereen. (Nota bene: een jongen, die zijn brood laat delen, wordt het voorbeeld voor al de volwassenen!). En dan gaat het verhaal van vandaag naar zijn hoogtepunt, waar Johannes Jezus laat zeggen: "Ik ben het brood des levens; wie van mijn woorden eet, heeft al het eeuwig leven in zich". Jezus is dus voor ons, woestijngangers, alle voedsel dat we nodig hebben onderweg. Wat een prachtige compositie eigenlijk van die oude mysticus Johannes. Zo maakt hij van Jezus onze richtingwijzer.

Hoe doordeesemt dit verhaal onszelf? Wij proeven allemaal wel: het gaat niet om een dogma, niet om een definitie, maar om een leef-program voor onderweg: Hem achterna. In woord én daad in zijn voetsporen willen staan. Maar het kan zo makkelijk slijten; daarom heeft het zin op tijd stil te staan, en in de spiegel te kijken: hoe wil je verder?

Er zijn mensen die dit gebaar van "gedeeld brood" door anderen herkennen:

- toen ze ziek waren en er mensen waren, die bleven komen; elke dag even, maar trouw en zorgzaam...
- toen ze hun werk kwijtraakten; hun geliefde verloren; of geweigerd werden vanwege hun huidskleur of anderszins, en er toch mensen waren, die nabijheid bleven tonen...
- toen ze, onwennig, de straat opgingen om te getuigen voor vrede en gerechtigheid, en ze merkten, dat er mensen naast hen liepen met dezelfde getuigenis ; wildvreemden, maar inééns geestverwanten...
- of toen ze machteloos uitgebuit werden, als slaven moesten werken...; dat er toen mensen waren, die ze hun waardigheid deden terugvinden, en hen weer in een toekomst deden geloven...

Er zijn er dus die, zoals Hij in het verleden, mensen nabij zijn, geestkracht weten te geven en weer hoop en uitzicht bieden...

Wie zo nadenkt over de diepte en de uitdaging van de Eucharistie komt uit bij de weg, die Jezus is voorgegaan en die leidt naar nieuwe toekomst..

Dan welt het lied van Oosterhuis op, dat voor ons zo herkenbaar is:

“Soms breekt uw licht in mensen door, onstuitbaar...”

Zouden wij die mens kunnen zijn...? Hem achterna...

Gerard Weersink, pastor.